

POSTANOWIENIE

Dnia 2 lipca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z powództwa J. K. i M. K.
przeciwko (...) Związкови Działkowców w W. - Okręgowi (...) w K.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 2 lipca 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda M. K.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 12 czerwca 2018 r., sygn. akt I ACa (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. nie obciąża powoda M. K. kosztami postępowania kasacyjnego;**
- 3. przyznaje od Skarbu Państwa-Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz adw. E. D. wynagrodzenie w kwocie 3600 (trzy tysiące sześćset) zł, powiększonej o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi M. K. z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną powoda M. K. od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 12 czerwca 2018 r., sygn. akt I ACa (...) Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje

potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001 r., III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudence (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 147).

Skarżący zarzucił: 1) naruszenie prawa materialnego, tj. art. 72 § 2 k.c. w zw. z art. 415 k.c. przez ich niezastosowanie, pomimo że pozwany oraz współdziałające z nim przedsiębiorstwo państwowe „T.” świadomie wprowadziło powoda w błędne przekonanie co do tego, iż przedsiębiorstwo jest właścicielem nieruchomości składającej się z działki nr 311/14, a następnie w trakcie negocjacji podjętych przez strony w celu zawarcia umowy zamiany nieruchomości zaoferowało powodowi przejęcie na własność działki nr 311/14 w zamian za przekazanie na własność pozwanego części działki powoda nr 532/15, w wyniku czego powód działając w zaufaniu do pozwanego, lecz nie wiedząc, że został celowo wprowadzony w błąd co do stanu prawa własności działki nr 314/14,

zezwolił pozwanemu na dokonanie pomiaru swojej działki w celu dokonania zamiany nieruchomości, przy czym pozwany przekraczając granice umocowania powoda przekazał działkę powoda osobom trzecim (działkowcom) w wyniku czego powód został pozbawiony możliwości korzystania z tej działki i uzyskiwania dochodów przysługujących mu jako właścicielowi; art. 224 k.c. i art. 225 k.c., w kontekście uchwały Sądu Najwyższego z dnia 19 kwietnia 2017 r., III CZP 84/16, przez dokonanie ich błędnej wykładni w sytuacji, gdy ich prawidłowa wykładnia uzasadniała uwzględnienie powództwa niezależnie od odpowiedzialności z art. 72 § 2 k.c. i art. 415 k.c., a także oparcie rozstrzygnięcia na tezie tej uchwały, która ma moc wiążącą tylko w rozpoznawanej sprawie, a poza tym dotyczącą wykładni prawa materialnego, a nie kwestii legitymacji procesowej biernej, która jest regulowana przez prawa procesowe; art. 224 k.c. i art. 225 k.c. przez pominięcie działania strony pozwanej w złej wierze; art. 336 k.c. przez bezpodstawne uznanie, iż pozwany był posiadaczem samoistnym nieruchomości powoda, pomimo braku istotnych przesłanek prawem przewidzianych; 2) naruszenie prawa procesowego, tj. art. 328 § 2 k.p.c. polegające na rozważaniu odpowiedzialności pozwanego, przy przyjęciu, że pozwany był posiadaczem samoistnym, posiadaczem zależnym w sytuacji, gdy posiadanie samoistne wyklucza posiadanie zależne; art. 386 § 6 k.p.c. przez pominięcie, iż Sąd Okręgowy rozpoznając ponownie sprawę nie zastosował się do oceny prawnej i wskazań zawartych w kasatoryjnym wyroku Sądu Apelacyjnego; art. 217 § 1 k.p.c. i art. 227 k.p.c. przez pominięcie wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego sądowego na okoliczność ustalenia wysokości wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. Przesłanka ta nie została spełniona.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie.

Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Oczywistą zasadność skargi kasacyjnej skarżący upatruje w naruszeniu wskazanych w jej zarzutach przepisów prawa procesowego i prawa materialnego.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację powodów od wyroku Sądu Okręgowego w K. oddalającego powództwo skierowane przeciwko (...) Związkowi Działkowców w W. - Okręgowi (...) w K. o zapłatę z tytułu bezumownego korzystania z nieruchomości. Według wiążących w postępowaniu kasacyjnym ustaleń faktycznych (art. 398¹³ § 2 k.p.c.) przed 1989 r. na terenie miasta T. funkcjonowało przedsiębiorstwo państwowe „T.”, które urządziło dla swoich pracowników ogrody działkowe, przekazane w latach 70-tych ub. wieku (...) Związkowi Działkowców - Okręg (...) w K. W sąsiedztwie funkcjonującego ogrodu działkowego znajdowała się nieruchomość składająca się z działki nr 532/15, która aktualnie stanowi własność powodów po połowie. Nieruchomość ta była użytkowana rolniczo. W 1989 r. przedsiębiorstwo państwowe „T.” w porozumieniu z ówczesnymi właścicielami tej nieruchomości, tj. z powodem M. K. i jego ojcem, dokonało nieformalnej zamiany jej części na nieruchomość składającą się z działki nr 311/14. Z tytułu zamiany powód M. K. otrzymał od „T.” kwotę 300 000 zł. W związku z tym porozumieniem powód M. K. zaczął użytkować rolniczo działkę nr 311/14, zaś część działki nr 532/15 została przyłączona do istniejącego wówczas POD „R.” w T. i podzielona na ogródki działkowe, które przydzielono poszczególnym działkowcom. Umowa zamiany nie została sformalizowana, a przedsiębiorstwo państwowe „T.” przestało istnieć. Rodziny

Ogród Działkowy „R.” w T. (działający w ramach (...) Związku Działkowców - Okręg (...) w K.) obejmuje swoim zasięgiem ogrodzoną część nieruchomości składającej się z działki nr 532/15 o powierzchni 5118 m², w ramach której nie ma żadnych dróg wewnętrznych czy innych urządzeń służących do wspólnego użytku działkowców. Wszystkie ogródki działkowe zostały przydzielone poszczególnym działkowcom.

Powodowie od samego początku dochodzili w tej sprawie od strony pozwanej (...) Związku Działkowców w W. - Okręgu (...) w K. roszczenia z tytułu wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości składającej się z działki nr 532/15, które nietrafnie pod względem prawnym kwalifikowali jako odszkodowanie za bezumowne korzystania z tej nieruchomości. Podstawą prawną roszczenia za bezumowne korzystanie z rzeczy jest art. 224 i n. k.c., a nie wskazywany przez powodów art. 415 k.c. Powodowie nie domagali się natomiast odszkodowania z art. 72 § 2 k.c., którego przesłanki w żaden sposób nie pokrywają z przesłankami właściwymi dla roszczenia o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z rzeczy.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego zostało już wyjaśnione, że (...) Związek Działkowców nie jest legitymowany biernie w procesie o zapłatę wynagrodzenia za korzystanie z gruntów (art. 224 § 2 k.c. i art. 225 k.c.), które były mu oddane w nieodpłatne użytkowanie, w takim zakresie, w jakim przeniósł na swoich członków uprawnienie do wykonywania użytkowania (zob. wyrok z dnia 22 kwietnia 2015 r., III CSK 266/14, nie publ.). Z kolei w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 19 kwietnia 2017 r., III CZP 84/16 (OSNC 2017, nr 11, poz. 122), Sąd Najwyższy wyjaśnił, że korzystanie z nieruchomości przez samotnego posiadacza, który oddał rzecz w posiadanie zależne, polega wyłącznie na pobieraniu pożytków cywilnych (zob. też wyrok z dnia 21 lipca 2017 r., I CSK 697/15, nie publ.). Legitymacja procesowa w sprawach o roszczenia z tytułu bezumownego korzystania z rzeczy wynika z przepisów prawa materialnego, a nie procesowego.

W orzecznictwie wyjaśniono też, że naruszenie przez sądy *meriti* przy ponownym rozpoznaniu sprawy art. 386 § 6 k.p.c. wskutek nieuwzględnienia ocen i wskazań wyrażonych w kasatoryjnym wyroku sądu drugiej instancji nie przekreśla

możliwości uznania przez Sąd Najwyższy wyroku za odpowiadającego prawu, gdyż Sąd Najwyższy nie jest związany oceną prawną wyrażoną w kasatoryjnym wyroku sądu drugiej instancji (zob. wyroki Sadu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 1998 r., I CKN 595/97, OSNC 1998, nr 12, poz. 211, z dnia 11 stycznia 2001 r., I PKN 183/00, OSNP 2002/21/521, z dnia 29 stycznia 2008 r., I PK 169/07, nie publ.; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 stycznia 2007 r., IV CZ 94/06, nie publ.). Uchybienie w tym przedmiocie ma charakter procesowy, a to oznacza, że zgodnie z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. w skardze kasacyjnej należy wykazać, że tego rodzaju uchybienie mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy (zob. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 2002 r., III CKN 436/00, nie publ.).

Powód stawiając zarzut naruszenia art. 386 § 6 k.p.c., w kontekście zwłaszcza wykładni Sądu Najwyższego prawa materialnego przedstawionej w powołanej wyżej uchwały powiększonego składu, nie wykazał, by ewentualne uchybienie temu przepisowi mogło mieć istotny wpływ na prawidłowość rozstrzygnięcia w kwestii legitymacji procesowej biernej strony pozwanej w sprawie o wynagrodzenie za bezumowne korzystanie z nieruchomości.

W konsekwencji powód nie wykazał, że zaskarżony wyrok zapadł z oczywistym naruszeniem prawa, w przedstawionym rozumieniu tej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., a o kosztach postępowania kasacyjnego orzekł w oparciu o przepisy art. 102 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c., mając na uwadze, iż, okoliczności, które zadecydowały o oddaleniu powództwa (legitymacja bierna) były wynikiem niejednolitej wykładni przepisów prawa, która ostatecznie ukształtowała się dopiero w toku rozpoznawania sprawy.

O wynagrodzeniu należnym pełnomocnikowi z urzędu orzeczono na podstawie art. 29 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (j.t. Dz. U. 2018, poz. 1184, ze zm.) w zw. z § 22, § 4 ust. 1, 3, § 8 pkt 7, § 16 ust. 4 pkt 2, § 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej

udzielonej przez adwokata z urzędu (j. t. Dz. U. z 2019 r. poz. 18). Pełnomocnik z urzędu występowała wcześniej w tej sprawie jako pełnomocnik powoda z wyboru.

jw